

Δ. ΕΝΟΤΗΤΑ 18

Η αρχή της πλειοψηφίας

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, Πολιτικά, Γ 6.3-4, 1281a39-b10

Περὶ μὲν οὖν τῶν ἄλλων ἔστω
τις ἕτερος λόγος·
ὅτι δὲ δεῖ τὸ πλῆθος μᾶλλον
κύριον εἶναι
ἢ τοὺς ἀρίστους μὲν ὀλίγους δέ,
δόξειεν ἂν λέγεσθαι
καί τιν' ἔχειν ἀπορίαν
τάχα δὲ καὶ ἀλήθειαν.
Τοὺς γὰρ πολλοὺς,
ὧν ἕκαστός
ἐστὶν οὐ σπουδαῖος ἀνὴρ,
ὅμως ἐνδέχεται συνελθόντας
εἶναι βελτίους ἐκείνων,

οὐχ ὥς ἕκαστον ἀλλ' ὥς σύμπαντας,

οἷον τὰ συμφορητὰ δεῖπνα

τῶν ἐκ μιᾶς δαπάνης χορηγηθέντων·

πολλῶν γὰρ ὄντων
ἕκαστον ἔχειν μόνιον ἀρετῆς
καὶ φρονήσεως,
καὶ συνελθόντων τὸ πλῆθος γίνεσθαι,
ὥσπερ ἓνα ἄνθρωπον,
πολύποδα καὶ πολύχειρα
καὶ πολλὰς ἔχοντ' αἰσθήσεις,
οὕτω καὶ περὶ τὰ ἦθη καὶ τὴν διάνοιαν.

Διὸ καὶ κρίνουσιν οἱ πολλοὶ ἄμεινον
καὶ τὰ τῆς μουσικῆς ἔργα
καὶ τὰ τῶν ποιητῶν·
ἄλλοι γὰρ ἄλλο τι μόνιον,
πάντα δὲ πάντες.

Για τα υπόλοιπα, λοιπόν, θα γίνει
κάποια ξεχωριστή αναφορά·
το ότι όμως πρέπει το πλήθος περισσότερο
να έχει την εξουσία
παρά οι άριστοι αλλά λίγοι,
θα φαινόταν ότι μπορεί να υποστηριχτεί
και να έχει κάποιες δυσκολίες
ίσως και κάποια αλήθεια.
Γιατί οι πολλοί (το πλήθος),
από τους οποίους ο καθένας ξεχωριστά
δεν είναι σπουδαίος άνδρας,

όμως ενδέχεται όταν συγκεντρωθούν
να είναι καλύτεροι από εκείνους (τους
άριστους)
όχι ως ξεχωριστά άτομα αλλά ως σύνολο,

όπως τα δείπνα στα οποία συνεισφέρουν
πολλοί [είναι καλύτερα]
από αυτά που γίνονται με τη δαπάνη ενός·

γιατί καθώς είναι πολλοί,
ο καθένας έχει ένα μόνιο αρετής
και φρόνησης,

και μόλις συγκεντρωθούν οι πολλοί γίνονται,
όπως ακριβώς ένας άνθρωπος,
με πολλά πόδια και πολλά χέρια
και που έχει πολλές αισθήσεις,
και επομένως με ανάλογη αρετή και
εξυπνάδα.

Γι' αυτό και οι πολλοί κρίνουν καλύτερα
και τα έργα της μουσικής
και αυτά των ποιητών·
γιατί άλλοι κρίνουν το κάθε μέρος
και όλα τα μέρη όλοι τους.

Λέγεσθαι <λέγω: λεξικό, λεκτικός, λογάς, λογύδριο, λογιότητα, ρήμα, ρητός, ρητορεία, ρήτρα, επικός κ.ά.

συμφορητά< συν + φέρω: φορτίο, φερνή φαρέτρα φωριαμός, αυτόφωρος, κατάφωρος.

χορηγηθέντων< χορηγω <,χορός + άγω: χορικό, χορευτής, άξιος, άγημα, παρείσαντος, παράγοντας, διαγώνισμα, κ.ά.

μόριον< μείρομαι: μοριακός, μοίρα, εμαρμένη, μοιρασιά, μερισμός, μερίδα, άμοιρος, διαμέρισμα, τεταρτημόριο, απόμερος, μοίραρχος, μεμψιμοιρία, κακομοιριά, κ.ά.

αισθήσεις< αισθάνομαι: αίσθημα, αισθητός, αναισθητος, αισθητηριακός, κ.ά.

κρίνουσιν< κρίνω : κρίση, επίκριση, κρίμα, κρίσιμος, ειλικρίνεια, ευθυκρισία, ακριτομυθία, κ. ά.

Η ΔΙΣΤΑΚΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΥΦΟΥΣ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗ

Όπως αναφέρθηκε και σε προηγούμενο σχόλιο, ο Αριστοτέλης διερευνά με επιφύλαξη και διστακτικότητα στο ύφος το θέμα της άσκησης της εξουσίας από το πλήθος. Η επιφύλαξή του αυτή διαφαίνεται στην πρώτη κιόλας περίοδο του κειμένου στις εξής φράσεις: «πρέπει **μάλλον** να την ασκεί το πλήθος», «**νομίζω ότι μπορεί** να συζητηθεί», «παρουσιάζει, **βέβαια**, κάποιες **δυσκολίες**», «περιέχει **όμως ίσως και κάποια αλήθεια**», καθώς και στη συνέχεια με τα: «**μπορεί** κανείς να πει τούτο», «το κάθε επιμέρους άτομο **μπορεί να μην είναι** τίποτε το αξιόλογο», «ενωμένοι όμως όλοι μαζί **είναι ενδεχόμενο** να είναι». Το ύφος αυτό είναι απόλυτα δικαιολογημένο, αν λάβουμε υπόψη την επιθυμία και επιδίωξη του Αριστοτέλη να διερευνήσει όλα τα θέματα που αφορούν τα πολιτεύματα και τα χαρακτηριστικά τους, χωρίς να παραλείπει καμία πτυχή του θέματος. Το διαλλακτικό ύφος του κειμένου δίνει την διάσταση της αντικειμενικότητας στην διερεύνηση των ενδεχόμενων που βρίσκεται σε εξέλιξη.

Ο ΑΝΑΛΟΓΙΚΟΣ ΤΡΟΠΟΣ ΣΚΕΨΗΣ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗ

Μελετώντας συνολικά την ενότητα παρατηρούμε τον **αναλογικό τρόπο σκέψης** του Αριστοτέλη, με τον οποίο στηρίζει την «αθροιστική αρχή» και ο οποίος γίνεται φανερός με τη χρήση παραδειγμάτων. Έτσι, όπως συμβαίνει με τους συνδαιτυμόνες στα δείπνα και με τους κριτές μουσικών και ποιητικών έργων, το ίδιο συμβαίνει και με την άσκηση της εξουσίας από τους πολλούς· η συνεισφορά δηλαδή των πολλών οδηγεί σε καλύτερα αποτελέσματα. Φαίνεται λοιπόν ότι στα πρακτικά ζητήματα «αθροιστική αρχή» είναι σωστή.

Επίσης όπως συμβαίνει με τις ζωγραφισμένες μορφές και τους ωραίους ανθρώπους, το ίδιο συμβαίνει και με την άσκηση της εξουσίας από τους άριστους· οι άριστοι δηλαδή συγκεντρώνουν στο πρόσωπό τους θετικές ιδιότητες που στο πλήθος είναι διάσπαρτες και χάνονται.

Η διατύπωση της «αθροιστικής αρχής» αποτελεί ένα από τα τέσσερα επιχειρήματα που αναπτύσσει ο Αριστοτέλης υπέρ της απαίτησης των πολλών να κυβερνούν.